

Чан Бенг Сун, Тұрғанбай А.Қ.
**Корей көркем шығармаларын
қазақ тіліне аудару
ерекшеліктері**

Ғылыми мақала әрбір ұлттың және мәдениеттің негізгі бөлігі болып табылатын көркем шығарма, оның ішінде корей көркем шығармасын қазақ тіліне аударудағы ерекшеліктер мен қиыншылықтарды айқындауға арналған. Қазіргі таңда қазақ тілі мен шет тілдерінің ерекшеліктерін зерттеп, зерделеу, болашақ маман кадрлар даярлау, Қазақстан Республикасының алыс және жақын шетелдермен әлеуметтік-мәдени байланыстарын нығайту мәселелері тіл саясаты бойынша заңнамалық құжаттарда да көзделген. Осы аталған жағдаяттар қазақ мәдениетіндегі бір тілден екінші тілге аудару ісінің қазіргі жай-күйін талдап, оны жаңа фактілермен, тұжырымдармен толықтыруды қажет ететіндігі осы ғылыми мақаланың өзектілігін танытады.

Түйін сөздер: көркем аударма, семантика, сөзбе-сөз аударма, дәнекер тіл.

Chun Byong Sun, Turganbay A.K.
**Translation features of korean
literary texts into kazakh
language**

The scientific article is devoted to the problems and peculiarities of translation of literary texts, especially literary texts from Korean into the Kazakh language, as the literary texts are a major part of every nation and culture. The importance of identifying features of the Kazakh and other languages, training of future specialists, strengthening socio-cultural relations between the Republic of Kazakhstan and other countries specified in the laws of language policy. The relevance of this article lies in the fact that these provisions require a thorough research in the field of translation from the Kazakh language into other languages, and additional new facts and conclusions.

Key words: literary translation, semantic, word for word translation, intermediary language.

Чан Бенг Сун, Тұрғанбай А.Қ.
**Особенности перевода
корейских литературных
текстов на казахский язык**

Научная статья посвящена проблемам и особенностям перевода художественных текстов, в частности художественных текстов с корейского языка на казахский язык, так как именно художественные тексты являются основной частью каждого народа и культуры. Важность выявления особенностей казахского и других языков, подготовки будущих специалистов, укрепления социально-культурных отношений между Республикой Казахстан и другими странами указывается в законодательных актах языковой политики. Актуальность данной статьи заключается в том, что все эти положения требуют тщательного исследования в области перевода с казахского языка на другие языки, и дополнения новыми фактами и выводами.

Ключевые слова: художественный перевод, семантика, дословный перевод, язык-посредник.

КОРЕЙ КӨРКЕМ ШЫҒАРМАЛАРЫН ҚАЗАҚ ТІЛІНЕ АУДАРУ ЕРЕКШЕЛІКТЕРІ

Қазақ аударматануының лингвистикалық теориясы мен практикасында корей тілінен қазақ тіліне аударылған жазба нұсқаның лексикалық-семантикалық, когнитивті ерекшеліктері, сондай-ақ шығыс тілдеріне аударудағы дәнекер тілдің рөлі алғаш рет зерделенеді.

Қазақ тілінен өзге тілдерге, сонымен қатар шетел тілдерінен қазақ тіліне аударма жасаудың практикасы соңғы кезеңдерде барынша дамып келеді. Бұған қазіргі Қазақстандағы тілдік жағдаят көп ықпал жасауда. Біздің еліміздегі тілдік жағдаят – қоғамдағы саяси, этнодемографиялық, әлеуметтік және экономикалық өзгерістердің айқын бейнесі. Қазақ тілін өркендету – Қазақстан Республикасының стратегиялық мақсаттарының бірі. Бірақ біздің елімізде қазақ тілін өркендету шектеулі емес. Тілді дамыту, оның қолданылу аясын кеңейту үшін жүргізіліп жатқан жұмыстар әлеуметтік лингвистика, аударма, тілдерді оқыту іс-шараларымен тығыз байланысты. Бұл туралы көрнекті ғалым Э.Д. Сүлейменова былай деп жазады:

«Қазақстанда жүзеге асырылып жатқан жаңа тілдік саясат орталықтандырылған (мемлекет тарапынан жүргізіліп отыруына және жалпыға міндетті шаралар жүйесін қарастыратынына орай), кемел (іс жүзіндегі тілдік жағдаятты өзгертуге бағытталуына орай), демократиялық (жалпы көпшіліктің мүдделерін ескеретіндіктен), интернационалды, конструктивті (мемлекеттік тіл қызметін кеңейтуге және дамытуға, оның қоғамның барлық салаларында қолданылуын, әлеуметтік-коммуникативтік рөлін арттыруға бағытталуына сәйкес, еліміздегі барлық тілдердің, сондай-ақ, орыс тілінің қызмет етуін қолдауына орай) саясат ретінде бағаланады» [1, 275].

Бұл арада аударма әдебиеттің әдеби тілдің баюына қосқан үлесі туралы көзқарастарға тоқталмай өту мүмкін емес. Орыс тілінен қазақ тіліне аударылған көркем әдебиеттің тілін, жалпы аударманың тарихын талдағандар тәржіма ісінің қазақ әдеби тілін жаңа сөздермен, терминдермен молайтуға, көптеген қосымшалардың өнімді болуына әсерін жиі көрсетіп отырады. Мысалы: ғалым-академик Р. Сыздықова «XVIII-XIX ғасырларда қалың көпшілікке (хат танытындарға) білім ғылымның әр саласынан хабар беру мақсаты болған аударма әдебиет кейін дами келе, әсіресе XX ғасырдың II жартысында

қоғамдық-публицистикалық стильдің, ғылыми стильдің, ресми іс-қағаздарының қалыптасуында маңызды рөл атқарды», – деп көрсетсе [2, 27], келесі зерттеуші:

«...аударма әдебиет...қазақ әдеби тілінің жай-күйін танытуда, ғылыми түсініктерді жеткізуде тіліміздің ішкі мүмкіндіктерінің (сөз байлығының, сөз орамдарының) қаншалықты болғанын байқауда аса қажетті материал» екенін анықтап, аударманың аса маңыздылығы туралы көңілге қонымды тұжырым жасайды [3,65];

Орыс тіл ғылымында алғашқы рет аударма – әдебиеттің ісі деп қаралған болатын. Аударманың лингвистикалық теориясын алғаш рет жүйелеп берген ғалым – А.В. Федоров. Автордың өзі былай деп жазады: «бұл кітаптың, аударманы тіл білімінің масштабында қараған осы еңбектің бірінші басылымы шыққан кезде ол осы бағыттағы жалғыз және алғашқы еңбек болды; оған «аударманы әдебиет ғылымынан бөлек қарастырып, әдебиеттен шеттетіп жіберген» деген сын көп айтылды» [4, 6]. Шындығына келгенде, А. Федоровтың осы еңбегінде әдебиетшілдік басым екендігі бар. Ол тілдік проблемаларға жанамалай қарайды. Зерттеуші аударманың тілдік проблемалары дегенде мыналарға көңіл бөледі және бұлар, анығында да, А. Федоровтың еңбегі арқылы бірнеше рет айтылған:

- аудару кезінде тілдік құралдарды таңдаудың шарттары;
- реалийлердің, баламасыз лексиканың берілу ерекшеліктері;
- жалған лексика түсінігі;
- грамматикалық құрылымдардың берілуі;
- фразалардың аударылу ерекшеліктері;
- аударылатын мәтіндердің жанрлық типіне қарай ерекшеліктер.

Жазу қалыптасқаннан кейін ауызша аудармашы-тілмаштарға ресми, діни, іскерлік мәтіндерді аударатын жазбаша аудармашылар да қосылды. Ежелден бастап аударма түрлі әдебиет пен мәдениетті бір-бірімен әрекеттестіретін маңызды қоғамдық рөл атқарды [5, 13].

Бұның дәлелі ретінде КСРО кезінде У. Шекспир мен Бернс, Диккенс пен Голсуорси, Лафонтен мен Бодлер, Ги де Мопассан мен Оноре де Бальзак, Манн мен Фейхтвангер сияқты әлемдік классикалық әдебиет өкілдерін ғана емес, Алдайк пен Брэдбери, Фриш пен Труай, Лем мен Хейли сияқты заманауи жазушыларды да жақсы білген оқырмандар болған.

Бұл сол кездегі әлем әдебиетінің көптеген шығармалары орыс тіліне аударылғандығымен және барлығына қол жетімді болғандығымен

түсіндіріледі. КСРО сол кезде тек қана ең көп оқитын мемлекет титулына ғана емес, әлемдегі әдебиетке ең бай мемлекет атағына да ие болған. Көптеген мемлекеттерде әйгілі орыс және орыс тілді жазушыларға деген қызығушылық туындаған. Еуропада Л. Толстой мен Ф. Достоевскийді жақсы біледі, француздар Орта Азияның әдбиетімен О. Сүлейменовтың поэзиясы арқылы танысқан, жапондықтар А.П. Чехов пен Кимді аса қадірлеген және терең түсіне білген, Америка Довлатовты қызығып оқыған және де бүкіл әлем Ш. Айтматовтың шығармасы «Жәмиләні» таныды. Осының бәрі аудармашылардың еңбегінің арқасында жүзеге асқан. Шындығына келсек, көркемдікке жетуде жеңе алмайтын кедергі жоқ, алайда, ақпаратпен алмасу кезінде туындайтын кедергілер әрқашан айтарлықтай көп болған [6, 17].

Әрбір аудармашы көркем әдеби шығарманы аудару барысында ең негізгі мәселе дәлдік пе, әлде әсемдік пе өзі шешеді. Алайда дәлдік деп нені айтамыз? Түпнұсқаның әріптеріне еру ме, әлде ерекшелігіне еру ме? Кейбір аудармашылар аударма түпнұсқаның ерекшелігі мен оқырманның дағдысына лайық болуы маңызды деп санайды. Ал басқа аудармашылардың ойынша оқырман аударманы оқи отырып басқа мәдениетті, басқа ойлау жүйесін түсіне білу керек, тіпті ол үшін туған тілде еріксіз кейбір амалдарды қолдану керек. Бірінші талапты орындау еркін аудармаға алып келеді, ал екінші талапты орындау сөзбе-сөз аудармаға әкеледі. Тарихта аударманың осы екі түрі бірін-бірі алмастырып отырады.

Сонымен, жақсы аудармашы ең алдымен шығарушы болып табылады. Алайда, осы мәселенің төңірегінде қандай шығармашылық жайлы айтуға болады? Бұл сұрақ әлі күнге дейін жауабын таппады. Аудармашының шығармашылығы актердің шығармашылығымен тең деген де пікір бар. Актердің шығармашылығының ең үлкен жетістігі драматургтің ойынан ауытқушылық емес, керісінше, оны іске асыру болып табылады. Алайда, әрбір үлкен әртіс бұл мәселені өзінше шешеді. Шығармашылығы түпнұсқаның өзінше бір интерпретациясын жасау болып табылатын жақсы аудармашы туралы да олай айтуға болады. Интерпретацияның мүмкіндігі аудармашылық шешімдердің әр түрлілігін тұспалдайды [7, 4].

Аударма процесі жайлы алшақ пікірді ұстанатын аудармашылардың дәлелі қандай болса да, түпнұсқа мәтініне тым жақын, не болмаса тым алыс аударма сәтті аудармаға

жатпайтыны белгілі. Аудармашының талпыныстары мен әрекеттерінің арасында балансты ұстап тұратын орта болуы керек. Егер де нақты бір уақытта, нақты бір жерде аударма өзінің барлық қызметін атқара алса, ондай аударманы сапалы аударма деуге болады. Аударма өз қызметін атқаруды тоқтатқан жағдайда оны аударманың басқа түрімен алмастыруға тура келеді.

Қазіргі заманғы корей әдебиетінің көрнекті тұлғаларының бірі Шин Кён Сук. Шин Кён Суктың «엄마를 부탁해» («Анам саған аманат») атты романы АҚШ-та жетістікке жетіп, қазіргі таңда Еуропа елдерінде танымал болып жатыр. Романда көрсетілген ананың жарқын образы оның көптеген оқырмандардың жүрегінен орын табуына көмектесті. Оңтүстік Кореядағы Ихва Әйелдер Университетінің корей тілі және әдебиеті бөлімінің профессоры, әдеби критик Ким Ми Хен осы роман жайлы былай деп пікір айтқан: «Бұл роман корей отбасы жайлы, алайда, бұл кез келген американдық отбасы жайлы да бола алады, тек қана кейіпкерлердің аттарын және оқиғаның болып жатқан жерін өзгертсе болды».

Шин Кён Суктың «엄마를 부탁해» («Анам саған аманат») романы әртүрлі елдерде, әртүрлі көзқарасты ұстанатын адамдардың арасында жетістікке жете алған. Әлемнің 32 тіліне аударылып, 2011 жылы ағылшын тіліндегі нұсқасы жарыққа шығады.

Аударманы салыстырмалы талдау аударма лингвистикасында зерттеудің маңызды әдісі болады. Бұл ретте мәтіндер байқауға және талдауға жататын объективті деректер болып табылады. Аударма үрдісі түрлі тілдердегі екі мәтіннің (түпнұсқа мәтіні мен аударма мәтіні) арасындағы белгілі арақатынасты белгілейді. Біз осы мәтіндерді салыстыра отырып, аудару барысында кездескен ерекшеліктер мен қиыншылықтарды, сол сияқты түпнұсқа бірліктерін аударма мәтінінің соған эквивалентті бірлігімен алмастыру кезінде болатын форма мен мазмұн өзгерістерін табуға тырысамыз. Шин Кён Суктың «엄마를 부탁해» [8], яғни «Анам саған аманат» романының қазақ тіліндегі кәсіби аудармасы жоқ. Сондықтан біз романның түпнұсқа мәтінін өзіміз тікелей аударып, оның ерекшеліктерін атап көрсетпекпіз. Корей романын қазақ тіліне аударып, оған қысқаша шолу жасай отырып, бұл романдардың әлі салыстырмалы әдебиеттану тарапынан арнайы ғылыми зерттеу нысаны болмағандығын атап өтеміз. Шин Кён Суктың шығармашылығын аударып, оны жүйелі

түрде қарастыру арқылы еліміздегі көркем аударманың даму сипатын анықтауға болады деген үміттеміз.

Жалпы, роман, өлең, повесть сияқты тағы басқа кез келген көркем шығарманы аудару кезінде аудармашының алдында ең алдымен тұратын мәселе – тақырып. Алайда, көп жағдайларда тақырыпты нақты, мазмұнына сай аудару үшін алдымен сол шығармамен егжей-тегжейлі танысып шығу қажет. Сондықтан біз де романның тақырыбын «Анам саған аманат» деп аударудан бұрын оның мән, мазмұнымен танысып шықтық. Түпнұсқа бойынша романның тақырыбы «엄마를 부탁해» деп аталады. «부탁하다» етістігін жеке өзін алып, қазақ тіліне сөзбе-сөз аударсақ, ол «өтіну, сұрау» деген мағына береді. Ал «엄마를 부탁해» деген сөйлемді толығымен аударатын болсақ, ол «анам қарап жүрші» деген мағына береді. Жалпы, «부탁하다» сөзін корейліктер күнделікті өмірде, ауызекі тілде көп қолданады және көп жағдайда ол «қарап жүру» деген мағынаны береді. Романды оқып шығу барысында біз оның тақырыбында айтылған «엄마를 부탁해» сөзінің құдайға сиынып айтылған сөз екенін ұқтық, яғни қызы анасы жоғалғаннан кейін айлар бойы іздеп, үміттері болмағаннан кейін шіркеуге барып, құдайға анасына қарап жүруін өтінді. Бір қызық нәрсе – қызы осы сөзді романның ең соңында айтады, яғни роман өзінің тақырыбы болып табылатын осы сөйлеммен аяқталады. Романдағы осы сөздің құдайға бағытталып айтқандығын біз ең соңында ғана білдік. Сол кезде ғана шығарманың тақырыбын қазақ тіліне қалай аудару керек екендігін ұқтық. Қазақ тілінде құдайға сыйынып, бір адамға қамқор болуын өтінгенде «Бір құдайға аманат» деп айтады. Сондықтан да романның тақырыбын аударуда қазақ тілінде кең қолданыста жүрген осы сөз тіркесін қолдана келе, «Анам саған аманат» деп аудардық. «Аманат» сөзі қазақ тілінде ежелден бері келе жатыр, және оның өте терең мағынасы бар. Қазақ ежелден ұрпағын әділдікке, адалдыққа, жауапкершілікке шақырып, құлағына «біреудің ақысын жеме», «ешкімнің ала жібін аттама», «аманатқа қиянат жасама» деп құйып отырған. Адамдар арасында бір-бірімен зат алмасып немесе мал-мүлікті белгілі бір мерзімге дейін сеніп тапсырып жатқанда «Өзіңе аманат» деп жатқан сөздерді құлағымыздың жиі шалып қалатыны да бар. Сондай-ақ, өзімізде кей кездері бабалар салған сара жолмен жолаушылап бара жатқан танысымыздан алыстағы ағайынға сәлемімізді аманаттап жатамыз. Осы айтылғандардан «аманат» сөзін біреуге сеніп

тапсырылған зат немесе сәлем және сәлемдеме жолдау екен деп, тар мағынада түсінуден аулақ болғанымыз жөн. Өйткені, ел арасында жиі қолданылатын бұл сөздің ауқымы кең, мағынасы терең. Аманат сөзінің мағынасын діни тұрғыдан қарастыратын болсақ, ең алдымен ол – парыз. Мысалға, сахабалар сапарға шығар алдында бір-біріне «Мен Алла тағаладан сенің аманатыңның және істеріңнің игілікті аяқталуын тілеймін», деп насихаттар айтатын. Парыз дегенімізді Жаратқан алдындағы ұлы қарыз деп түсіне білген ата-бабаларымыз «Аманатқа қиянат жүрмейді» деп, кейінгіге насихат еткен болатын. Сол насихат күні бүгінге дейін өзінің сабақтастығын тауып, ұрпақтан-ұрпаққа жалғасып келеді. Ал Шин Кён Суктың «Анам саған аманат» романында қызы анасын таба алмайтындығына көзі жетіп, басқа амалы қалмаған соң құдайға сеніп, аманат ретінде тапсырып тұр.

Ал енді романды аудару барысында кездескен тілдік ерекшеліктерге тоқталайық. Ең алдымен, мына мысалды келтірсек: «엄마는 식구들이 모이는 왁자한 상태를 좋아했다» [8, 11]. Осы сөйлемдегі «**왁자한**» сөзінің қазақша аудармасы «шулы» деген сын есім болып табылады. Сонда осы сөйлемді толығымен қазақ тіліне аударсақ, оның аудармасы былай болады: «Анамыз туыстарымыз жиналған шулы сәттерді жақсы көретін». Алайда, қазақ тілінде, әсіресе көркем шығармада бұл сөйлем барынша табиғи түрде естілуі үшін оны мына түрде аударуға болады: «Туған-туыстарымыз жиналған сәттерде Анамыздың қуанышында шек болмайтын». Осылайша, біз сөзбе-сөз аудармадан бас тарттық. Айта кететін бір жай – түпнұсқада «**엄마는**» деп жазылған сөзді біз қазақша «анамыз» деп аудардық, алайда осы сөйлем жазылған абзацты толығымен оқысақ, баяндаушы ең басында сөзін «**너의 엄마는**» деп бастайды, ал оның қазақ тіліндегі аудармасы «**сенің анаң**» болады. Романдан үзінді келтіретін болсақ, «**너의 엄마는 몇해 전부터 내 생일은 따로 챙기지 마라, 했다**» [8, 11] деген сөйлем бар. Сондықтан да баяндау осылайша «**너의 엄마는**», яғни «**сенің анаң**» деп басталғандықтан, оны әрі қарай да осы күйінше жазып, баяндаудың стилін сақтау жөн деп санадық. Сонда жоғарыда айтып кеткен «Туған-туыстарымыз жиналған сәттерде Анамыздың қуанышында шек болмайтын» деген сөйлемдегі «анамыз» сөзін «анаң» деп өзгерткен абзал. Жалпы, романның бірінші бөлімінде баяндаушы ретінде жоғалған ананың үлкен қызы шығып отырса да, ол ылғи осылайша анаң деп, сөздерін өзінің кіші сіңлісіне бағыттайды.

Бұл осы романның баяндау стилінің ерекшелігі болып табылады. Осылайша, екінші жақта жазылып, баяндалған романмен біз бірінші рет таныстық және алғашында оны оқып, аудару қиындау болды. Осы жерде романдағы баяндаушы, яғни ананың үлкен қызы неге өз сөздерін әрдайым «сен» деп сіңлісіне бағыттады екен деген сұрақ туындайды. Романды оқып, оның мәнмәтінімен танысып шықсақ, алғашында ананың балалары анасының жоғалғанына бір-бірлерін кінәлі санайтынын ұғуға болады. Баяндаушы да анасы жоғалған кезде сіңлісінің шет елде жүргеніне ашулы болып, оған бейне бір кінә таққандай болып, ылғи «сен» деп сөздерін бағыттап отырған сияқты. Романның бірінші бөлімі неге екінші жақта баяндалғанын біз осылайша тұжырымдадық. Тек келесі бөлімдерде ғана романның кейіпкерлері бір-бірін кінәлауын шамалы қойып, ендігі сәтте өздерінен кінә іздейтінін байқауға болады.

Ал енді мына үзіндіге назар аударсақ:

«**이모의 장례식능 볼에 있었다. 너는 장례식에 가지 못했다. 장례식은 커녕 이모가 일년 가까이 투병생활을 하는 동안 병문안도 한번 가지 못했다. 그러고서 너는 무엇을 했을까? 어린 시절 이모는 네게 또다른 엄마였다. 여름방학이 시작 되면 산을 하나 넘어 있던 이모 집에 가서 살았다. 이모는 너의 형제 중 유독 너를 친근해했다. 네가 엄마를 닮아졌을 것이다. 이모는 넌 네에 미랑 국화빵이다! 했다**» [47, 32].

Аударма мәтін:

«Тәтеңді көктемде жерледі. Жерлеу рәсіміне сен қатыса алмадың. Қатыса алмағаның былай тұрсын, тәтең бір жылға жуық сырқаттанып жатқанда, тіпті халін сұрауға да бара алмадың. Сонда сен не істеп жүрдің? Бала кезінде тәтең саған анаңдай болған. Жазғы демалыс бастала салысымен тау баурайындағы тәтеңнің үйіне баратынсың. Тәтең сенің бауырларыңның арасынан сені ерекше жақын көретін. Мүмкін сен анаңа қатты ұқсағандықтан болар. Ол ылғи «Анаңның аузынан түсіп қалғандайсың!» деп айтатын.

Бірінші сөйлемдегі «**장례식**» сөзі қазақша жерлеу рәсімі болады, сондықтан оны «Тәтеңді жерлеу рәсімі көктемде болды» деп аударуға болушы еді, алайда біз оған шамалы ықшамдылық беру мақсатында ол сөзді баяндаушыға айналдырып, «Тәтеңді көктемде жерледі» деп аудардық. Осы сөйлемді аударудың тағы бір нұсқасы бар, ол былай болып келеді «Тәтеңді көктемде жер қойнауына тапсырдық». Аударманың бұл нұсқасы сөйлемге біршама көркемдік береді. Үшінші сөйлемдегі «**커녕**» сө-

зінің қазақша баламасы «былай тұрсын» дегенді орынды қолдандық деп ойлаймыз. Ал соңғы сөйлемдегі «**넌 네 에미랑 국화빵이다!**» деген корей фразеологизмін «Анаңның аузынан түсіп қалғандайсың» деп аудардық. Қазақ тілінде бұл «аумайсың», «қатты ұқсайсың» деген мағынада қолданылады. Бұл фразеологизмді аудару үшін біз аралық тілге жүгіндік, яғни «**넌 네 에미랑 국화빵이다**» дегенді орыс тіліне тура аударсақ, «вы с мамой сделаны из одного теста» болады. Сонда бұл тіркестің орыс тіліндегі баламасы тура корей тіліндегі тіркеспен дәлме-дәл болып шықты, бірақ қазақ тілінде оны дәлме-дәл аудару мүмкін емес, өйткені біздің тілде «екеуің бір қамырдан жасалғаныңдар» деп мүлдем айтпайды.

Осы бөлімді қорыта келсек, Шин Кен Суктың «**엄마를 부탁해**», яғни «Анам саған аманат» романын аудару барысында бірқатар қиыншылықтарға тап болдық. Ол қиыншылықтарды негізінен көркем шығарма аудармасының басты талаптарынан көрсек болады. Кез келген көркем шығарманың және оның аудармасының басты мақсаты – белгілі бір эстетикалық әсерге жету және әдеби бейне жасау. Көркем шығарма мәтіні экспрессивті немесе эмоциональді, эстетикалық ақпарат беретін құрал болғандықтан, оның оқырманға немесе тыңдарманға образды-эмоциональді әсер ететін ерекшелігі болуы керек. Сол себепті, аударманың бұл түріне және көркем аударма жасаушыға қойылатын талаптар өте ауыр екенін біз іс жүзінде сезіндік, бастан өткіздік.

Әрбір адам өзінің білім деңгейін арттыру үшін әлемдік әдебиеттің үздік туындыларымен танысып шығуы қажет. Алайда, кез келген адамның сол туындыларды түпнұсқа тілінде оқуға мүмкіндігі жоқ. Тек аудармашылардың көмегімен ғана біз шет елдің шығармаларымен таныса аламыз. Сол аударма нұсқасын оқи отыра, біз оны көркем шығарма ретінде қабылдаймыз, бірақ аудармашының түпнұсқаның ойы мен мазмұнын барынша нақты жеткізу үшін қаншалықты еңбек еткені жайлы ойлана бермейміз. Ал біз көркем шығарманы өзіміз тікелей аударма келе, аудармашыға қойылатын талаптардың қиыншылығын және түпнұсқаның мазмұнын барынша дәл жеткізу күрделі нәрсе екендігін ұқтық.

Корей шығармалары қазақ тіліне аударылғанда ол қазақ оқырманға түсінікті болуы керек және де одан алатын әсер түпнұсқадан алатын әсерден кем болмауы керек. Аударма мәтін әрдайым түпнұсқа сияқты оқылуы тиіс. Мәтін-

нің қабылданылуына көптеген нәрселер әсер етеді: мәдениет, ұлттық ерекшеліктер, кейіпкерлердің өмір сүру салты және т.б. Сондықтан да берілген корей романын аударғанда алдымызда тұрған басты мәселе – осы шарттардың бәріне мәтінді бейімдеу болды. Егер де көркем шығарма сөзбе-сөз аударылған болса, ол түпнұсқаның мағынасының тереңдігін көрсете алмас еді. Кейде көркем шығарманың түпнұсқамен сәйкес келмей жататын кездері де болады, оның ең басты себебі – түпнұсқадағы ой өзінің оқырмандарына қалай түсінікті болса, аударылып отырған тілде оқырманға да солай түсінікті болады, бірақ аудармашы түпнұсқаны түсінудегі өзінің ойын ұсынады. Сондықтан да көркем шығарманың түпнұсқасы жан-жақты түсінілуі қажет. Біз де осы романды аудармас бұрын оны терең түсінуге талпыныс жасадық. Өзіміз білетіндей, романның негізгі кейіпкері ана және автор оның образын барынша шынайы суреттеуге тырысқан. Бұл шығармада ананың тағдыры, оның отбасы үшін қандай құрбандыққа барғандығын оқи отыра, кез келген оқырманның көз алдына өз анасы елестеуі мүмкін. Бұл тек қана корей отбасы жайлы емес, кез келген қазақстандық отбасы жайлы роман бола алады. Сондықтан да романды оқи отыра, оның мағынасын терең түсіну қазақ оқырманына, тіпті басқа елдің оқырмандарына қиынға соқпайды деп ойлаймыз. Шығарманың көптеген мемлекеттерде сұранысқа ие болуының себебі де сонда.

Қорыта келгенде, көркем шығармаларды аудару басқа аударма түрлерінен қатты ерекшеленеді. Көркем аударма оқып, жаттап алынған нәрселерді қолданып қана қоймай, жазу өнерлігін талап етеді. Біз романды аудару үшін көп ізденіс жұмыстарын, оның ішінде қазіргі заманғы өзге тілдегі шығармалардың қазақ тіліне аударылған нұсқасын оқып, оны аударуда пайдаланылған әдіс-амалдарды қарастырып, өзімізге қажетті түйін жасадық. Жалпы, әдеби байланыстар үдерісінде аударма саласының маңызы өте зор. Ешбір елдің әдебиеті өз алдына дербес, жеке-дара, томаға-тұйық күйінде дами алмайды. Бір елдің әдебиеті басқа бір елдің әдебиетімен байланыста болып, қарым-қатынасқа түсіп, идея, ой, тақырып, мотивтердің алмасуының арқасында толығып, байып, өрісін кеңейтіп, арнасын молайтпақ. Түпнұсқа арқылы жүзеге асқан аударма шығармалар жаңа оқырмандарын өзге елдің әдеби құндылығымен таныстырып, жаңа әдеби әлемге жол ашады.

Әдебиеттер

- 1 Сулейменова Э.Д., Смагулова Ж.С. Языковая ситуация и языковое планирование в Казахстане / под общ. ред. Э.Д. Сулейменовой. – Алматы: Қазақ университеті, 2005. – 344 б.
- 2 Сыздықова Р. Қазақ әдеби тілінің тарихы. – Алматы: Арыс, 2004. – 288 б.
- 3 Әбілқасымов Б. XIX ғасырдың екінші жартысындағы қазақ әдеби тілі. – Алматы: Ғылым, 1982. – 224 б.
- 4 Фёдоров А.В. Основы общей теории перевода (лингвистические проблемы): учебное пособие. – М.: Высшая школа, 1968. – Изд. 4. – 392 б.
- 5 Паршин А. Теория и практика перевода. – М.: Наука, 2008. – 202 б.
- 6 Алтайбаева Д.Ю. Мир перевода. – Лотос-Астана, 2008. – 128 б.
- 7 Брандес М.П., Привоторов В.И. Предпереводческий анализ текстов. – М.: НВИ-Тезаурус, 2001. – 224 б.
- 8 신경숙 «엄마를 부탁해», 2008. – 295 б.

References

- 1 Suleymenova E.D., Smagulova J.S. Yazykovaya situaciya i yazykovoe planirovanie v Kazaxstane / Pod obsh. red. E.D. Suleymenovoy. – Almaty: Qazaq universiteti, 2005. – 344 p.
- 2 Sızdıqova R. Qazaq adebi tilinin tarixi. – Almaty: Arıs, 2004. – 288 p.
- 3 Abılqasımov B. XIX ғasırдın ekinshi jartısındaғы qazaq adebi tili. Almaty: Gılım, 1982. – 224 p.
- 4 Fyodorov A.V. Osnovi obshey teorii perevoda (lingvisticheskie problemi). Uchebnoe pasobie. – M.: Vısshaya shkola, 1968. – Izd. 4. – 392 p.
- 5 Parshin A. Teoriya i praktika perevoda. – M.: Nauka, 2008. – 202 p.
- 6 Altaybaeva D.Yu. Mir perevoda. – Lotos-Astana, 2008. – 128 p.
- 7 Brandes M.P., Prıvotorov V.I. Predperevodcheskiy analiz tekstov. – M.: NVI-Tezaurus, 2001. – 224 p/
- 8 Sin Gyeong Suk «Eommaleul butaghae», 2008, 295 p.